

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ НА УТРИМАННЯ ДІТЕЙ

Яковлева Т.К.

аспірантка

Донецький державний університет

внутрішніх справ

м. Кропивницький, Україна

Сучасне національне кримінальне законодавство поступово продовжує набувати гуманних рис, що зумовлено загальною тенденцією на зниження меж репресії та переходу на альтернативні покаранню заходи кримінально правового впливу. Водночас, в загострених соціально-політичних умовах, які мають наслідком збільшення кількісного показника злочинності, питання у доцільності та своєчасності надмірної гуманізації кримінального законодавства залишається відкритим для дискусії. Традиційно, в науках кримінально-правового циклу проблема визначення меж кримінальної відповідальності та покарання розглядається в контексті політики пеналізації та депеналізації. У науковій літературі вчені нечасто розглядають ці напрями кримінально-правової політики, що, здебільшого, зумовлено відсутністю єдиного концептуального бачення подальших кроків на шляху до їх перспективного розвитку. Проте, окремі доктринальні напрацювання, все ж таки, дозволяють сформувати уявлення про зміст та тенденції сучасної пенальної політики взагалі та відносно окремих видів кримінальних правопорушень зокрема.

В контексті кримінального правопорушення, передбаченого ст. 164 КК України, необхідно відзначити, що у більшості випадків, судами віддається перевага призначенню обвинуваченим мінімально репресивного покарання у виді громадських робіт, що зумовлено відсутністю обставин, які обтяжують кримінальну відповідальність та покарання. Водночас, фактична їх ефективність у більшості випадків залишається сумнівною. Зокрема також необхідно відмітити і те, що громадські роботи як вид покарання вже є достатньо рудиментарним та зумовлено наступністю у кримінальному праві та збереженням традицій системи видів покарань, яке циклічно запозичується із кримінального законодавства після втрати чинності до нового кримінального законодавства.

Цікавим є підхід законодавця до визначення у санкції до ст. 164 КК України видів покарань за ухилення від сплати аліментів на утримання

дітей. Так, в ч. 1 ст. 164 передбачено громадські роботи на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин або арештом на строк до трьох місяців, або обмеженням волі на строк до двох років, в ч. 2 – громадські роботи на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин або арештом на строк від трьох до шести місяців, або обмеженням волі на строк від двох до трьох років. Фактично, ані вид покарань, ані їх розмежування відповідно до наявності кваліфікуючої ознаки – вчення діяння особою, раніше судимою за таке кримінальне правопорушення не надають можливості спричинити ефективний та достатній вплив на кримінально-протиправну поведінку правопорушника. Більше того, арешт як і обмеження волі хоча і є достатньо репресивними покараннями (оскільки вони пов'язані із певним обмеженням права на вільне пересування та тимчасовою ізоляцією), водночас вони не зумовлені взаємозв'язком між діянням та потенційними негативними наслідками ухилення від сплати аліментів на утримання дітей.

Тенденції кримінально-правової політики свідчать про те, що в останні роки законодавець намагається відбудувати логічний взаємозв'язок між завданою кримінальним правопорушенням шкодою та видом покарання, яке за нього призначається. Ухилення від сплати аліментів у більшості випадків має корисливий мотив, який полягає у прагненні кримінального правопорушника зберегти кошти для задоволення власних потреб або потреб третіх осіб. У такому контексті більш доцільним було б обрати як вид покарання штраф, громадські та виправні роботи, а також обмеження волі. За вчинення вдруге такого виду кримінального правопорушення граничним видом покарання має бути позбавлення волі на певний строк. Необхідно зауважити, що має бути змінено підхід і до порядку звільнення таких осіб від покарання та його подальшого відбування. Як свідчать наведені вище приклади судових вироків, у більшості випадків особи, які визнані винними у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 164 КК України звільняються від відбування покарання з випробуванням. Таким чином, мінімальна репресія передбачених кримінальним законодавством видів покарань, а також систематизоване судами автоматичне звільнення таких осіб від відбування покарання призводять до зведення ефективності каральних засобів до мінімального рівня. Із урахуванням наведеного, пропонуємо внести зміни та доповнення до ст. 164 КК України та викласти її у такій редакції:

Стаття 164. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей

1. Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, – карається штрафом від однієї до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років.

2. Те саме діяння, вчинене особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, - обмеженням волі на строк від двох до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Особа звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачені частиною першої цієї статті, якщо вона добровільно до притягнення до кримінальної відповідальності у повному обсязі погасила заборгованість зі сплати коштів на утримання дітей (аліментів).

Наведена пропозиція надасть можливість по-перше, перевести це кримінальне правопорушення із кримінальних проступків до нетяжких злочинів; по-друге, посилить межі кримінальної відповідальності та покарання за діяння, передбачене ст. 164 КК України; по-третє, створить додаткові підстави для погашення заборгованості з метою уникнення кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Таким чином, проведені дослідження надало можливість констатувати, що не дивлячись на низку додаткових обмежень, встановлених законодавцем за ухилення від сплати аліментів на утримання дітей, кількість таких кримінальних правопорушень протягом дії внесених, зазначених вище змін до законодавчих та інших нормативно-правових актів, а також національного кримінального законодавства залишається стабільно високою. У більшості випадків особи, які визнані винними у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 164 КК України звільняються від відбування покарання з випробуванням. Таким чином, мінімальна репресія передбачених кримінальним законодавством видів покарань, а також систематизоване судами автоматичне звільнення таких осіб від відбування покарання призводять до зведення ефективності каральних засобів до мінімального рівня.